

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Φθινοπωρινή Έκθεση 2020 - Νοέμβριος

Σύνοψη

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σημείωσε το Β' τρίμηνο του 2020 κατακόρυφη πτώση της τάξης του 15,2%, ενώ στο Α' εξάμηνο η πτώση του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 7,9%. Όλοι οι προσδιοριστικοί παράγοντες του ΑΕΠ παρουσίασαν επιδείνωση. Ειδικότερα, κατά το Α' εξάμηνο του 2020 και σε ετήσια βάση η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 6,1%, η δημόσια κατανάλωση κατά 1,0%, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (ΑΣΠΚ) κατά 8,4%, και οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατά 15,0%. Στον αντίποδα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 9,2%, αντισταθμίζοντας, σε μικρό μόνο βαθμό, την πτώση στις εξαγωγές.

Η προστιθέμενη αξία των περισσότερων κλάδων της ελληνικής οικονομίας υπέστη σημαντική συρρίκνωση το Α' εξάμηνο του 2020, σε ετήσια βάση. Συγκεκριμένα, ο κλάδος «χονδρικό και λιανικό εμπόριο-εστίαση-καταλύματα κλπ» γνώρισε σημαντική μείωση κατά 19,5%, μεγαλύτερη από το μέσο όρο των ευρωπαϊκών οικονομιών (-14,5%). Πτώση μεγαλύτερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου συναντάται επίσης στους μικρότερους κλάδους των «τεχνών-διασκέδασης-ψυχαγωγίας κλπ» (-22,3%), των επαγγελματικών, επιστημονικών, τεχνικών, διοικητικών κλπ δραστηριοτήτων (-12,7%), των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων (-8,3%) και του αγροτικού τομέα (-6,8%).

Σχετικά με τις εκτιμήσεις για την εξέλιξη του ΑΕΠ το 2020, στην από 5/10/2020 δημοσιευμένη γνώμη του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, έχει επισημανθεί ότι η εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών για συρρίκνωση του ΑΕΠ το 2020 κατά 8,2% είναι πιο αισιόδοξη από το δυσμενές σενάριο των προβλέψεων του ΕΔΣ. Υπό αυτό το πρίσμα, το ΕΔΣ διατηρεί τις εκτιμήσεις του για μεγάλη πτώση του ΑΕΠ το 2020, η οποία μπορεί να ξεπεράσει τελικά το 9,8% που είχε αρχικά εκτιμηθεί στο δυσμενές σενάριο.

Κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2020, το γενικό επίπεδο των τιμών ακολούθησε σαφή πτωτική τάση, ιδίως μετά το ξέσπασμα της πανδημίας, με αποτέλεσμα η οικονομία να έχει εισέλθει στο φάσμα του αντιπληθωρισμού, με τον ρυθμό πληθωρισμού να διαμορφώνεται σε -2,3% Σεπτέμβριο.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, η απασχόληση τον Αύγουστο του 2020 περιορίστηκε σε 3.821,2 χιλιάδες άτομα, μειωμένη κατά 99,4 χιλιάδες άτομα σε σχέση

με τον Αύγουστο του 2019. Τα στοιχεία από το «Πληροφοριακό Σύστημα Εργάνη» του Υπουργείου Εργασίας παρουσιάζουν επίσης αρνητικές ενδείξεις ως προς την εξέλιξη της απασχόλησης. Το τελικό ισοζύγιο θέσεων εργασίας του Α' εξαμήνου περιορίστηκε σε 43.394 θέσεις το 2020, έναντι 296.466 χιλιάδες θέσεις το αντίστοιχο διάστημα το 2019.

Η εκδήλωση της πανδημίας οδήγησε σε σημαντική επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2020, με το σχετικό έλλειμμα να αυξάνεται κατά 6.865 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, με αποτέλεσμα να ανέλθει σε 7.869 εκατ. ευρώ. Σημαντική επίδραση σε αυτή την αρνητική εξέλιξη είχε η μείωση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών κατά 10.676 εκατ. (-70%). Η επιδείνωση αυτή προήλθε πρωτίστως από τη μείωση του πλεονάσματος του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 9.331 εκατ. (-81,7%) και δευτερευόντως από τη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου μεταφορών κατά 1.222 εκατ. (-30,4%). Επισημαίνεται ότι η πανδημία οδήγησε στον περιορισμό της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης από 21,8 εκατ. άτομα το διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου 2019, σε μόλις 4,8 εκατ. το 2020, ήτοι μείωση κατά 17 εκατ. άτομα. Συνακόλουθα, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις μειώθηκαν κατά περίπου 10,5 δισ. (-80%) και διαμορφώθηκαν στα 2,7 δισ. από 13,2 δισ. το αντίστοιχο διάστημα του 2019.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι ειδικά για τις επιχειρήσεις συνεχίστηκε, και εντάθηκε, η αυξητική τάση των καταθέσεων μετά το ξέσπασμα της υγειονομικής κρίσης. Η ποσοστιαία τους αύξηση σε μηνιαία βάση έφτασε στο 7,5%, στο 6,2% και στο 9,5% τους μήνες Μάρτιο, Μάιο και Ιούλιο, ενώ τον Σεπτέμβριο η αύξηση ήταν 3,7%. Ως αποτέλεσμα οι συνολικές καταθέσεις των επιχειρήσεων στα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αυξήθηκαν από τον Μάρτιο του 2020 κατά 5,6 δισ. ευρώ, ενώ παράλληλα καταγράφηκε αύξηση και στις καταθέσεις των νοικοκυριών το ίδιο χρονικό διάστημα κατά 2,6 δισ. ευρώ. Η αύξηση αυτή, εν μέσω πανδημίας και βαθιάς ύφεσης πέρα από το γεγονός ότι αποτελεί κατά βάση μια ιδιότυπη αναγκαστική αποταμίευση που πηγάζει από τον αντικειμενικό περιορισμό των περιθωρίων και των ευκαιριών κατανάλωσης λόγω του εγκλεισμού, υποδηλώνει πιθανόν ένα αυξημένο αίσθημα οικονομικής ανασφάλειας. Παράλληλα, ειδικά όσον αφορά στην αύξηση των καταθέσεων των επιχειρήσεων, είναι πιθανό ότι μέρος των ενισχύσεων και μεταβιβάσεων εκ μέρους της κυβέρνησης τελικά να κατευθύνθηκε σε αποταμιεύσεις, γεγονός το οποίο, κατά την τρέχουσα συγκυρία, δεν αποτελεί θετική εξέλιξη.

Μολονότι, είναι νωρίς να εκτιμηθεί η πρόσθετη επιβάρυνση που θα προκαλέσουν στην οικονομία τα νέα μέτρα, είναι πλέον σαφές ότι πρέπει να θεωρηθεί βέβαιο πως

η ύφεση κατά το έτος 2020 θα είναι βαθύτερη από 8,2% που εκτιμάει το Υπουργείο Οικονομικών και θα επηρεάσει σημαντικά τις εξελίξεις του επόμενου έτους. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση για πραγματική μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2021 κατά 7,5%, του Υπουργείου Οικονομικών είναι εξαιρετικά αμφίβολη με δεδομένη την έξαρση της πανδημίας στο τελευταίο τετράμηνο του 2020.

Οι κύριοι παράγοντες κινδύνου για τις μακροοικονομικές εξελίξεις το 2021 εστιάζουν:

- Στη χαμηλότερη από όσο προβλεπόταν επίδοση της ελληνικής οικονομίας το 2020.
- Στη συνέχιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας εντός του 2021.
- Σε αβεβαιότητες όσον αφορά την εμπροσθοβαρή απορρόφηση των πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης.
- Στην ασθενή ανάκαμψη της απασχόλησης και των αμοιβών της μισθωτής εργασίας.
- Στην επιφυλακτική δημοσιονομική πολιτική, όπως έχει καταγραφεί στο προσχέδιο προϋπολογισμού 2021.
- Στην ενδεχόμενη γεωπολιτική αστάθεια στην περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου

Το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου το δημοσιονομικό αποτέλεσμα ήταν αρνητικό άνω των 9 δισ. ευρώ, λόγω αύξησης των δαπανών και συρρίκνωσης των εσόδων σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι. Η δημοσιονομική κατάσταση αναμένεται να επιδεινωθεί περαιτέρω μέχρι το τέλος του έτους, λόγω:

- Των πρόσφατων περιορισμών στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα.
- Των πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων στήριξης.
- Της καταβολής των αναδρομικών συντάξεων ύψους 1,4 δισ. ευρώ

Συνεπώς είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο το πρωτογενές έλλειμμα σε επίπεδο ΓΚ για το 2020 να ξεπεράσει το 6% του ΑΕΠ. Ως συνεπακόλουθο αναμένεται μεγάλη αύξηση του δημοσίου χρέους, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί το 2020 άνω του 200% του ΑΕΠ.

Στις θετικές εξελίξεις, παρά τον περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της πανδημίας και την πρωτοφανή ύφεση που αναμένεται να πλήξει τις Ευρωπαϊκές οικονομίες το 2020, οι αποδόσεις των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου διαμορφώνονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, με την απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να υποχωρεί κάτω από το 0,8%. Στην εξέλιξη αυτή καταλυτική είναι η

σημασία της απόφασης για ένταξη των ελληνικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Δεδομένου ότι το 2021 η δημοσιονομική πολιτική θα περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο τον περιορισμό της ύφεσης («επιβαρύνσεις» στον προϋπολογισμό) ύψους 2,7 δισ. ευρώ, η προβλεπόμενη αύξηση των φορολογικών εσόδων μπορεί να αποδοθεί σε δύο πηγές: (α) στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, και (β) στην σταδιακή αποπληρωμή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων του 2020 οι οποίες είχαν ανασταλεί στα πλαίσια των εκτατών κυβερνητικών μέτρων στήριξης της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της υγειονομικής κρίσης.

Ωστόσο, το σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών για γενικό και πρωτογενές έλλειμμα της τάξης αντιστοίχως του 3,7% και 1,1% του ΑΕΠ στηρίζεται σε υποθέσεις, οι οποίες ενέχουν υψηλή αβεβαιότητα. Ειδικότερα τέτοιες πηγές μεγάλης αβεβαιότητας αποτελούν:

- Η παραδοχή ότι η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 6,5% θα προκαλέσει αύξηση 22,6% των εσόδων του ΦΠΑ.
- Η αύξηση των εισοδημάτων της μισθωτής εργασίας κατά 8,0% μπορεί να προκαλέσει αύξηση των εσόδων του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά 4,1%, υπό την προϋπόθεση ότι η αύξηση των εισοδημάτων της μισθωτής εργασίας θα αφορά κυρίως τα υψηλότερα εισοδήματα.
- Η εκτίμηση πως η αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ κατά 8,5% θα προκαλέσει αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά 11,1% η οποία δεν υποστηρίζεται από τα ιστορικά δεδομένα: ο ιστορικός κανόνας δείχνει ότι η ποσοστιαία αύξηση των φορολογικών εσόδων υπολείπεται της ποσοστιαίας μεταβολής του ΑΕΠ.

Δύο καθοριστικοί παράγοντες που θα επηρεάσουν τη δημοσιονομική κατάσταση της οικονομίας είναι: α) το τελικό ύψος της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ και β) η εξέλιξη του υγειονομικού προβλήματος. Στην περίπτωση που η πρόβλεψη για αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ το 2021 κατά 8,5%, δεν υλοποιηθεί, ενώ παράλληλα οι επιπτώσεις της πανδημίας διατηρηθούν μετά το πρώτο τρίμηνο του 2021, θα απαιτηθούν νέα δημοσιονομικά μέτρα. Σε αυτό το πολύ πιθανό σενάριο το δημοσιονομικό αποτέλεσμα το 2021 θα επιδεινωθεί σημαντικά σε σχέση με την εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών.